

STYSLOWSKY
ANDREW

Др. СЕМЕН ДЕМИДЧУК.

НЕ СКУЄ ДУШІ ЖИВОЇ!...

STYSLOWSKY
ANDREW

STYSLOWSKY
ANDREW

STYSLOWSKY
ANDREW

Ню Йорк 1915.

Накладом Бюра Делегації „Головної Української Ради“ з Відня.

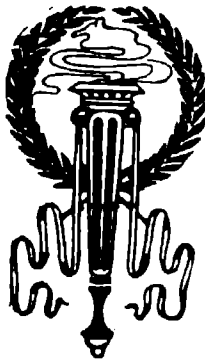
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

STYSLOWSKY
ANDREJ

STYSLOWSKY
ANDREJ

Др. СЕМЕН ДЕМИДЧУК.

НЕ СКУЄ ДУШІ ЖИВОЇ!...

Ню Йорк 1915.

Накладом Бюро Делегації „Головної Української Ради з Відня
83 Grand Street, Jersey City, N. J.

STYBIC WISK.
ANDREJ

Ціна 15 центів.

Дохід з розпродажу цієї брошури призначений на
„Фонд визволення України”.

STYBLOVSKY
ANDREJ

**Українському народови в Злучених Державах і в Канаді
в тяжких хвилях його життя, на зараню великих надій для
покріплення духа**

присвячує

АВТОР.

BYELOWSKY
ANDREJ

Кожний думай: що на Тобі
Міліонів стан стоїть,
Що за долю міліонів
Мусиш дати ти одвіт!

Кожний думай: Тут, в тім місци,
Де стою я у огни,
Важить ся тепер вся доля
Величезної війни.

Як подам ся, не достою,
Захитаю ся мов тїнь, —
Пропаде кровава праця
Многих, многих поколінь.

(І. Франко).

Роздумай кожде слово з тої поезії!
Перечитай сю книжочку й гадками діли ся з другими!

STYSLOWISKI
ANDREJ

Історична хвиля.

Переживаємо велику історичну хвилю, якої ще ніколи не переживав наш нарід. Страшна війна розгоріла ся не лише в Європі, але й в інших частях сьвіта, в Азії, й Африці, а навіть Канада й Австралія, як англійські провінції, захоплені тим страшним пожаром. Усюди, куди підеш, почувеш тільки розмови про воєнні події і про надії злучені з воєнною заверухою.

І ми, Українці, не можемо стояти осторонь від сього величезного руху. Наша рідна земля, Галичина, Буковина й Угорська Русь, зрошують ся кровію наших рідних. Проти себе борються ся рідні братя з над срібlistого Сяну, з над шумної Тиси з над синього Дніпра та з над Дону. Нема мабуть ні одної української родини, яка би вже тепер не оплакувала смерти свого дорогого брата, сина, батька чи кого иншого. Всі вони пішли бити ся чи то на чужий розказ, чи то добровільно.

Відгомін тої небувалої до тепер війни перейшов через великий океан і відбив ся голосно між всіми, в кого ще беть ся українське серце, в кого лише є хоч крихітка привязаня до рідної землі.

І не диво, що весь український нарід на цілім сьвіті заворушив ся. Столітя цілі стогнали ми в страшнім ярмі. Кайдани врзали ся глибоко в наше тіло. Ми стогнали і все вичікували чогось. Деколи чути було навіть голоси розпуки: нехай гірше, коби нише, але загал чогось чекав і надіяв ся. І саме тепер прийшла хвиля, коли ми можемо скинути кайдани.

Війна на Балкані між Туреччиною і Болгарією, Сербією, Грецією й Чорногорою була звістном великої все-світної заверухи. Підчас тої війни й наш нарід почав радити на зборах, вічах і нарадах, як приготувити ся до тої великої хвилі. Не остала на боці й американська й канадійська Україна. І тоді по цілій Америці й Канаді сходили ся наші братя й сестри на віча й мітінги й раду радили, як стрічати велику хвилю. І від того часу ми ждали чогось, але чого, ніхто не міг ясно вгадати.

*

*

*

Прийшов 1914. рік. По році голоду й неврожаю настунив гарний час. Жнива заповідались як найкрасше. Подільські лани зазолотились пшеницею та житом. Люди надіялись, що відотхнуть лекше.

Та серед тих надій впали в Сераєві стріли, від яких згинув наслідник австрійського престола Франц Фердинанд і його жінка Софія. Сі стріли були знаком великої сьвітової війни, до якої приготовлялись ріжні держави від кільканайцять лїт.

Війна.

Почалась різня, якої не видів ще сьвіт. Мільйони й мільйони війська ріжуть себе взаїмно. Рідні братя навіть стоять у ворожих рядах проти себе. Не щадить ся ні життя ні майна, всьо паде жертвою страшного пожару. Не ріки — а ціле море крові розлило ся на наші рідній українській землі.

І наші хлопці й старші мушчини пішли сотками тисяч на війну. По оголошеню мобілізації в Галичині й на Буковині повстало таке одушевленє серед народа, якого мабуть не доведеть ся нам за нашого життя бачити. Хлопче міг, спішив під оружє, щоби розправити ся з відвічним ворогом України, з Росією. Українці в Галичині й на Буковині були сьвято переконані, що Австрія разом

з Німеччиною розібе російський царат і визволить Україну із золотоверхим Києвом з російського ярма.

Щоби взяти чинну участь в розбитю Росії й підперти і своєї сторони Австрію, з'організували галицькі Українці відділи добровольців, „**Січових Стрільців**”, до яких вступав кождий, що не муєв йти до австрійської армії. Навіть дівчата, й ті почувли в собі козацьке завяте і пішли рамя в рамя зі своїми братами проти ворога.

Українські провідники утворили єдину **Головну Українську Раду**, зложеноу з представителів усіх українських сторонництв.

Рівночасно зі з'організованем Січових Стрільців почала українська єсність складати жертви на „восний скарб”. Жертволюбивість нації доходила до найвпешної точки. З останного давав кождий, що лише міг, щоби причинити ся до євятої справи: визволеня України.

І пішов сам цвїт молодїжи в похід на ворога. Початкові побїди австрійської армії додавали галицьким і буковинським Українцям надїї, що ось-ось замають українські прапори у золотоверхім Києві.

Несподїванка.

Та сталось таке, чого ніхто не єнодївав ся. Російська армія, яка надтягнула в незвичайно великій єсилї до Галичини, розбила австрійську армію під Львовом і дня 3. вересня заняла Львів без одного вистрїлу. В єлід за тим пішло заняте Галичини аж до Черемисля, а потім аж під Краків, а рівночасно й заняте Буковини російськими війсками. Головна Українська Рада перенєсла ся до Відня, а з нею також і инні українські провідники. Тут роблять вони для української справи, що лише є в їх єсилї, а Січові Стрільці борять ся в Карнатах з наїздником і — як доносять часописи, доказують чудес хоробрости.

Москалі, занявши Львів, почали господарити по євому. Перше, що зробили, то **заборонили українську мову**

в школі, в церкві і в публічному життю, заборонили **продаж українських книжок і розв'язали всі українські товариства. Митрополита гр. Андрія Шептицького вивезено зі Львова в глибину Росії, а сейчас потім почали вводити російські урядові круги російську православну віру. Так отже не пощадила нас Росія і зрабувала нам всі народні й релігійні сьвятощі.**

Се справді страшний удар для нас, який кожного Українця мусить діткнути до живого. **З грудий кожного Українця і кожної Українки виривається ся голосний крик протесту і в їх душі збуджується завзяте до борби з відвічним ворогом аж до останного віддиху, аж до здобуття волі своєму народови. „Або ляжем головами, або виб'ємо ворогів!”**

Неоправдана зневіра.

Та на жаль появляються ся чорні круки між нашим народом, які, не маючи сильної віри в побіду сьвятої слушної справи, голосять вже смерть українському народови. Ті люди с'ють зневіру між нашим народом та радять нам цілувати руку кровавого ката-наїздника вже тепер, коли він щойно посягнув одною ногою на нашу рідну землю. Словом: появляються ся між нами **хрунії**, яких наш нарід змінив був в Галичині з лиця землі. Ліше, що перше було в нас хрунівство польське, а тепер є воно московське. Тому нам тепер треба добре мати ся на осторожності і не слухати підшептів хрунів та зрадників свого народу.

Ми є живий, сильний нарід, який не може згинуть. Може згинуть велика держава, але не може згинуть нарід — і лише нікчемні народи дають ся запрягати в ярмо.

„На те й лихо, щоби з ним бороти ся”. І тому до останного віддиху жиймо надією, що наш нарід не згине, але мусить вибороти собі волю. Хоч тяжкі часи, але й їх ми мусимо перебути.

На чім ми опираємо свої надії?

На невичерпаній силі нашого народу — можна відповісти. Ціла наша історія, се боротьба о свободу. Хоч які тяжкі хвилі переходив наш нарід, а мимо сього його ніяка сила не знищила.

Прецінь те, що ми мали в Галичині й на Буковині, сього не дало нам австрійське правительство добровільно. Ми боролась крок за кроком, і проти польської шляхти, яка закріпостила наш нарід і проти польських національних загорільців, які не хотіли нас узнати за нарід. Рівночасно ми перевели тяжку боротьбу з австрійським правительством, яке віддало нас на ласку й неласку Поляків в Галичині. Кождий з нас ще памятає ті довголітні заходи наших посів, в ціли вибореня одної лише української гімназії! Кілько сил ми вложили на те, щоби нас трактовано в урядах як людей, кілько жертв принесли ми підчас великого рільничого страйку 1902. р. або підчас борби за загальним голосованєм до австрійського парламенту в 1906. році!

Ся безунинна боротьба навчила нас дуже багато і додала нам сили. Ми скріпились на зверх і з'організувались між собою, одним словом

ми стали народом

в повнім значіню того слова.

Ми старались перед всім забезпечити собі місце між инцими народами в Європі і тому ми мусіли подбати про такі інституції і організації, які давали би силу цілому народови.

Тому то господарські товариства, кредитові стоваришення, банки, асекураційні товариства, які позакладано в Галичині, були підставою нашої економічної (господарської) сили. Парцеляція польських дворів, хоч йшла поволи, то всетаки давала нашим селянам змогу впроваджувати новітню господарку.

Просьвітні товариства й читальні, які позасновувано майже в кождім селі підносили ступень освіти серед найширших верств нашого народу.

Наукова праця в наукових товариствах дала змогу молодим людям вибити ся на мужів науки і писати книжки про наш нарід і його значінє. Наші часописи підбадьорювали народного духа в тяжких часах і вказували способи борби.

Руханкові і пожарні товариства: Січи й Соколи були українськими військовими організаціями.

Серед такої народної праці на всіх полях скрісталізувала ся в нас ясно політична тумка: **стреміти до створеня самостійної української держави. Сей ідеал самостійної України лучить нас всіх Українців на цілім світі в одну велину родину і додає нам сил і охоти до праці.**

Коли при помочи наших великих організацій ми старали ся скріпити сили цілої нації, то треба було подбати, щоби й кождий Українець і кожда Українка самі в собі були сильні; щоби ми мали спосібних людей, якими би могли повеличатись, а не харлаків. І тому то ми старали ся давати людям наукові стипендії, щоби йшли в світ вчити ся і щоби описля приносили честь своему народови, та провадили й розвивали ті інституції й товариства, які ми позакладали.

В живім народі мусять бути партії і такі партії були в нас. Але **народна солідарність вимагає, щоби у важних хвилях всі ті партії йшли разом.** Так було і в нас. Коли були які загально народні торжества, чи прикрі хвилі, чи якісь політичні маніфестації, то ми всі йшли як один муж, як одно військо. Сі солідарні виступи вказують власне на се, що ми були політично зрілим народом.

Ми знали також відчути недолю бідних і нещасливих. І тому справедливість вимагала помагати бідним та нещасливим. На те ми збірвали гроші на захоронки, бурси, вакаційні оселі, на поміч увязненим студентам, на голодуючих, — в чім багато помагали американські Укра-

їнці, збираючи жертви на „Рідну Школу” в Галичині, на голодуючих і на інші народні цілі.

Так отже ся організація і розвій наших сил на всіх полях показує нам, як ми самі, безушиною борбою і працею вибпли ся до гори і стали народом, який мусіли шанувати навіть вороги. Се було в Австрії.

Навіть в Росії

нашого народу не знищило російське правительство. Коли 1654. заключив наш гетьман Богдан Хмельницький договір з російським царем, щоби оборонити Україну перед Польщею, то російські царі старали ся нищити український нарід і зробити його московським народом. Тимчасом ми бачимо, що Росія знищила нам автономію (самоуправу), знищила українські школи, скасувала гетьманів, навіть заборонила українські книжки і заборонила говорити публично по українськи, але **народу нашого таки не знищила**. Противно, цілих 260 літ Українці завзято бороли ся проти російського самодержавя і, коли 1905 і 1906. р. вибухла в Росії велика революція, то в українським народі віджила козацька завзятість і цілий нарід взяв участь в тій великій боротьбі. Цар мусів тоді дати деякі полекні. І хоч 30 літ була наша мова заборонена, були отже сковані уста нашого народу в Росії, то по революції, коли то можна було писати по українськи, появило ся тисячі книжок і кількадесять часописей в нашій мові.

Ми бачимо отже, що душі живого народу не мож закути в кайдани. Нашої мови, нашої рідної пісні, не знищила Росія і не знищить. Ми ніколи не станемо Москалями.

Яна з того наука?

З того виходить таке, що **ми не сьміємо тратити надії на побіду української справи**. Коли ми в Австрії вибороли собі волю і стали народом, коли 260-літна неволя не могла нищити українського народу в Росії, то **не знищить Росія українського народу й тепер в Галичині**. За те, що Росія нищить нашу інституції, нищить грецько-католицьку цер-

ков, що заборонює нам наші книжки й нашу мову за те вона муєть нам заплатити. Сї переслідуваня можливі тепер в часї війни, бо тепер годї щось проти сього зробити. Але прийде час і тоді ми з Росією порахуємось.

Не треба думати, що занятє Галичини Росією є вже вічне. Війна ще не скінчилась і тому треба виждати кінця. Така велика війна як тепер не може надармо коштувати тільки жертв. Се був би злочин поповнений на цивілізації. Така війна муєть принести освободженє всіх поневолених народів. Тому не тратити нам надії! Ті слабодухи, що говорять, що ми вже будемо під Росією і тому нам треба бути Москалями, то хруні. Такамо говорили хруні в Галичині, що ми маємо бути Поляками. Але ми Поляками не стали, противно з борби виїшли ми сильні, а хруні ечезли як роса на сонці. Такамо, як би навіть нам прийшлося всім жити під Росією — а до сього ще далеко — то російські хруні не будуть мати в нас місця. Нинішні платні царські агенти страгять свою платню, бо їх цар тоді не буде потребувати і вони муєть йти з нами, муєть стати такими Українцями як ми і бороти ся з царським правительством.

Невно, що нам лїнше було би не зазнати російської неволї і замість на борбу з ужити свої сили на організаційну та творчу роботу в своїм народї. І ми можемо мати ще повну надію, що воно так станеть ся. Але коли би нам довелю ся зазнати неволї, то не упадати нам на дуєї, але все тямити на клич, що

лише боротьбою здобудемо собі волю!

Що мають робити Українці в Америці.

Американські Українці муєть все тямити, що підчас війни наші братя в старім краю є нинї цілком обезсилені, бо якраз на їх рідній землі ведеть ся тепер страшна війна. Тих кількасот тисяч наших земляків, що виїхали з Галичини і Буковини і поселились у Відни та в інших австрійських і угорських містах та селах — се вигнанці з рідного краю, що живють з милостинї чужих. Українські полі-

тики не спочивають мимо цього, але між чужинцями старають ся знайти прихильників для справи самостійної української держави. Наші послы роз'їхались по Німеччині, Болгарії, Румунії й Туреччині та там старають ся наклонити державних мужів і дипломатів, щоби по скінченню війни вони старали ся на мировій конференції видвинути справу самостійної української держави. Також чужомовні часописи пишуть тепер дуже багато про наш нарід завдяки нашим патріотам.

Більше не можуть нічого зробити наші брата в старім краю; про якусь політичну роботу Українців в Росії нема тепер мови. А американські Українці повинні тямити на свій народний обовязок: **підпомогти наших земляків в старім краю в їх змаганях.** Українці в Америці мають тямити на се, що рідний край давав їм до тепер ті животворні соки, якими вони кріпились тут в чужині. Тому справа нашої Вітчизни мусить бути дорога кожному Українцеві.

Хто каже вам, що все одно,
Де жити, як вмирати,
Той тягне вас в багно на дно,
Той вам дає без дна судно
І каже кермувати.

(Ленкий).

Тому треба помочі рідному краю.

В першій мірі треба подбати про складки на заможу вдів і сиріт по жовнірах, що полягли в бою та дати матеріальну поміч утікачам. Сі **збірки на жертви війни** дійсно в нас йдуть але се за мало, бо дуже мало дають багатші люди. А прецінь тепер такий час, коли ніяка жертва не повинна бути за велика. Все, що лише можемо, треба дати на ратунок наших рідних.

Рівночасно треба конечно зібрати „**Фонд визволення України**”. Тепер такий час, що треба за собою поагітувати. Тому нам треба видавати в чужій мові книжки про нашу справу, щоби чужинцям представити, чого наш нарід

хоче. Коли єього не зробимо, то ми занедбаємо саме найдогіднійший час для заінтересованя чужинців. Се дуже важна справа, і сі не можна легковажити. На таку ціль не мож жалувати грошій. Крім єього „Фонд визволеня України” буде потрібний по війні, бо ми мусимо бути на все приготовані.

Але кождий Українець і Українка має пам'ятати також на те, що по війні наш рідний край буде цілковито знищений, бо села й міста попалені, земля необроблена. І багато Українців з Америки поїде до старого краю чи то, щоб оглянути родину, чи то відбудувати господарство, яке там лишив. Тому ті, що хочуть їхати до рідного краю по війні нехай вже задалегідь **щадять гроші на відбудованє господарств** і на поміч своїй родині, бо в старім краю буде дуже тяжко о гроші.

Важийші ще є **цїли моральні**. Американські Українці мусять тямити про се, що під сучасну пору тут є властивий захист українського народного життя. Кождий Українець і Українка повинні доложити всіх зусиль, щоби хоч на сей важний час відложити взаїмні партійні спори та інтриги, які затроюють публичне житє.

Кождий думай, що на Тобі
Міліонів стан стоїть.
Що за долю міліонів
Мусиш дати Ти одвіт.

(Франко).

Так, ся відвічальність спадає на кожного Українця особисто. Бо невмістні спори, братовбійча борба, ослаблюють народні сили. Коли як коли, але тепер особливо треба нам з'єднення й однодушності. З'єднені й однодушні будемо готові на кождочасний зазив до важного діла.

Хід воєнних подій вкаже нам, коли американські Українці мають зібрати ся на американський

Український Сойм.

Коли буде кінчити ся війна, повинні зїхати ся Українці на спільний сойм. Там треба буде зробити і народну маніфестацію і заняти виразне становище в справі нашої Вітчизни. Ми не можемо байдужно придивлятися як хтось буде торгувати нашою скірою, не питаючи нас. Ні! в наших справах ми мусимо забрати голос і представити нашу справу перед культурним сьвітом!

Сильні духом, з'єднені разом, глядім сміло в будучність і йдім на стрічу золотому сонцю.

В теперішнім воєннім пожарі куєть ся доля Вільної України.

Можливости.

Скаже не один, що самостійна Україна, — се мрії. Так, се мрії, але сі мрії ми мусимо мати все на оці. Вже відважити ся мріти про щось такого великого, підбадьорює вашого духа, дає нашому народови ціль його життя, його змагань його праці. І в тих змаганнях ми не сьміємо спочивати; хоч би прийшла їй невдача одна, друга — трета — „і сто раз упадем і сто раз постанем, а станемо в правді вольній сьвятій”.

Ми всі звичайно говоримо, що отся війна принесе нам визволене України. Але тимчасове заняте Галичини Москалями дає деяким людям змогу ворожити, що вже Україна погребана разом з Галичиною, бо Росія вже не вступить ся з Галичини.

В дійсности дуже небезпечно тепер ворожити, хто побідить і коли війна скінчить ся. Тому лишне зроблять ті лжепророки, які ворожать кінець Україні, коли нічого не будуть говорити. Тоді не виставлять ся на сьміх.

Дивлячи ся на величезні довголітні приготования, можна припускати, що війна не скоро скінчить ся. Сама Австрія вже 1876—8 року була готова до війни з Росією і від сього часу, ще більше приготувилась. Німеччині також нічогосїнько не бракує під зглядом воєн-

ного підготованя. бо ж нині цілий сьвіт подивляє Німеччину ізза її справности і незрівняного добору воєнних средств на суші, на морю й у воздуху. Сї підготованя мусять використати Німеччина і тому скоро вона не перестане воювати, хіба би цілком побідила всіх в короткім часі.

Солідно приготувала ся до війни й Франція яка мріяла про відплату Німцям за забір Альзасії й Лотарингії ще від 1871 року.

З тепер воюючих держав найслабше підготованою є Росія, хоч має багато людей. Але на війні треба не лише людей, але й гармат, карабінів, треба механіків, хеміків, треба харчу — і т. д., а того всього Росії бракує. Коли власне після сього судити, то Росія довго не вдержить, а се прецінь було би в нашім інтересі.

Що війна буде довго тривати, вказує на те й ся обставина, що музулманський сьвіт в Азії й Африці щойно рухаєть ся, а коли народи розрухають ся й привикнуть до війни, то скоро вони не успокоять ся. Коли би навіть прийшло ся заключити мир, то сей мир був би короткотривалий, а по році — двох могло би прийти знова до другої війни і ся друга війна була би лише продовженням теперішньої.

Чим довше буде тривати війна, тим певнійше буде Росія розбита. **А розбите Росії — се значить: визволене України.**

На розбите Росії маємо різні дані. І так: ніяка держава, ані Франція ані Англія — хоч союзниці Росії, — не схочуть Росії спільної, бо вона загрожувала би їх інтересам в кольоніях. І найбільше боїть ся Росії Англія, через те, що Росія по своїй побіді загортала би поволн Персію і дальші провінції в Азії і йшла би аж до Індій, а сей власне край становить силу Англії. Англія так дροжить про Індії, що в обороні сеї кольонії вона готова пожертвувати останні свої сили. Англія сама із своїх земель не може виживити людности, а Індії се дуже богатий і плодovitий край і він дає Англії весь богатство, яке вона має.

Найгірше пошкодила Росії війна з Туреччиною. Росія від віків мріяла про занятє Царгорода (Константинополя): як би Росія мала Царгород в своїх руках, тоді вона могла би збудувати сильну флоту на Чорнім Морі і з нею свобідно виїхати на Середземне Море а через Суєський канал до Індії, отже й звідси може Росія загрожувати Англії.

До тепер не може сього Росія зробити, бо недалеко Царгорода є пролив Дарданелі, який тепер є в руках Туреччини і Туреччина не дозволяє виїздити російським воєнним кораблям з Чорного Моря.

І от тому Англія настрашилася, що, як би справді Росія побіла Туреччину, то забрала би Царгород, ту важну столицю для трох частин сьвіта. В інтересі Англії є не допустити Росії до занятя Царгорода, а тим самим, хоч Росія й Англія тепер є союзниками, то перед кінцем війни **може ще прийти до війни між Росією й Англією.** Тоді, розумієть ся, Росію мусять розбити.

А треба ще й тямити на 2 держави на півночі: на **Швецію й Норвегію,** яким також загрожуює Росія, бо вона стараєть ся конче знайти собі дорогу до океану через їх край. Росія має вправді приступ до Балтійського Моря на півночі, але се море є замкнене вузкими проливами коло Данії, Швеції й Норвегії, а єї держави кожоді хвилі можуть замкнути дорогу Росії — не згадуючи вже про сильну Німеччину, котра прецінь також має доступ до Балтійського Моря. От тому то Росія мусять забрати Швецію й Норвегію в своє посіданє, щобі мала де збудувати свою флоту. До тепер її кораблі замкнені на Чорнім і на Балтійським Морі. Тому коли би заходила небезпека, що Росія виграє війну, то ще й Швеція й Норвегія в своїм інтересі виступлять проти Росії. **З того всього можна заключати, що війна скоро не скінчить ся,** бо може поветати ще підчас теперішної війни инше угрупованє воюючих держав. Може отже прийти до тимчасового роз'єму, або до короткотривалого мира, а ошісля знова почала би ся війна наново.

Чим довше Німеччина й Австрія будуть бити ся з Росією, тим завзятійше будуть себе ненавидіти, а на тім українська справа може зискати, бо держави, коли приготовляють ся до війни, мусять своїм народам догоджувати й робити їм всілякі полекні. Підчас війни прихильний або ворожий настрій населення має своє значінє. Ми знаємо, що хоч як сильна була Росія підчас російсько-япанської війни, а мимо сього по вибуху війни вона муїла дати своєму народови хоч які такі полекні, бо повсталала революція. — Кажуть, що вже й тепер, сейчас по вибуху війни, цар мав готовий маніфест до народу і хотів розширити конституцію. Але, як до війни приступила Англія, так цар почув більшу силу й маніфесту конституційного не оголосив. Але за те цар дав обіцянки Полякам і Жидам, бо вони все вкшкували неспокої в Росії, хоч, правда, на сих обіцянках і скінчило ся. Але спільний нарід повинен вибороти собі здійсненє сих обіцянок.

Черга на нас!

Отеє перша війна по розборі українських земель, підчас якої ми Українці підносимо голос в обороні своєї Вітчизни і домагаємо ся її визволу. З нашим голосом починають вже числити ся різні держави. Перша почала числити ся Австрія. Правда, Австрія робить се у власнім інтересі, але рівночасно допомагає Україні. **Найважнійший факт, який став ся для нас підчас теперішної війни — се з'організованє українського війська, Січових Стрільців.**

Українське військо! Чиж не забєсть ся з радості серце в кожного Українця! Так ми віками мріли про створенє нашого українського війська, котре би йшло до бою за Вітчизну. На наших очах виростають козацькі полки з бунчуками, з пірначами. На чолі українських полків мають українські прапори.

Скаже дехто: що сї Січові Стрільці борять ся за Австрію, а не за Україну. Ні! Кождий із Стрільців йшов

бити ся за Україну і йшов бити ся з відвічним ворогом України, з урядовою Росією! І не пішли наші хлопці битись ані під Варшаву ані до Сербії, але стоять в Карпатах і борють ся до останного. Те, що вони мусять цюфати ся перед московською навалою, ще не значить, що вони борять ся за чужу справу. Коли пощастить ся прогнати Москаля з Галичини і австрійські війська підуть на Україну, а з ними наші Січові Стрільці, то чи не запалають радістю очи російських Українців, що ось прийшли їх рідні брата визволяти їх з російської неволі? Певно що так і тоді й на Україні буде инший дух, вернемо до часів козацької слави.

Се байдуже нам, що Січових Стрільців з'організовано в Австрії. Ми могли їх з'організувати навіть в Америці і ми були би мусяли звіден їхати боротись проти Росії. **Кожий нарід, що здобував собі волю мусів в якійсь иншій державі приготовляти ся до сего.** Таке стало ся й з нами. Найвигіднійше було се зробити в Галичині і на Буковині і тому там се зроблено.

Правда, що багато з найкрасніших наших хлопців впаде. Але коли би вони не були з'організувались окремо, як українське військо, то чи не мусяла би що найменьше половина з них йти до звичайної австрійської армії й боротись зі Сербами, або й з Французами. А впрочім борба не можлива без жертв. Тому не можна кидати каменем на них, що, маючи високий ідеал перед своїми очима, Вільну Україну, пішли в борбу на смерть і жите за єї визволенє. І инакше ми не могли зробити! Коли ми кажемо, що „душу й тіло ми положимо за нашу свободу“, то ми наші **слова мусіли засьвідчити ділом.** Се власне прийшов той час, коли ми могли сповнити заповіт Шевченка: **вставайте кайдани порвіте!**

..Таж не даром пробудив ся
Український жвавий рід.
Таж не даром іскри грають
У очах тих молодих”.

(Франко).

І з таким народом, що сміло йде до борби мусить числитися сьвіт. А коли ми хочемо, щоби другі нам помагали, то ми мусимо показати, що ми самі творимо діла і на тій підставі жадаємо помочи від цілого сьвіта.

Історичне значінє Січових Стрільців.

Волю не здобуваєть ся відразу. Мало є таких щасливих народів, що без борби, або лише одноразовим чинним виступом здобули собі волю. І тому ми мусимо бути завзятими й бути приготованими до борби віками.

Нехай буде навіть, що ми в сій борбі уляжемо, що нам не поведеть ся. Мимо сього не впадати нам на дусі. Знова десятки літ треба праці, підготованя і чекати відповідної хвилі. До сєї безвпинної борби закривали нас наші великі мужі, як Франко, що каже: „Нині вчи ся побіджати, завтра певно побідши!” А Шевченкові поезії, чиж вони не переповнені кличами до бою за визволенє України? І ми читаємо сї поезії, хвалимо, що Шевченко гарно написав, а не хочемо зрозуміти тих високих думок і **зробити** так, як він нам вказує. Ми мусимо отже тепер йти до бою.

А коли ми другий раз станемо до бою, тоді ми вже **будемо мали за собою історію**. Батько сини, дід внуки будуть розказувати, що тоді й тоді ми стали чинно до бою і ся традиція буде піддержувати духа, таксамо, як теперішних наших Стрільців підбадьорювали героїські подвиги завзятих запорожських козаків.

Вже тепер наша справа зискала багато на тім, що у війні беруть участь Січові Стрільці. На підставі міжнародного права, може ворожа держава повісити кожного, як злочинця, хто не є жовніром, а носить оруже й нападає на неї. Тесаме з початку робили Москалі з нашими Січовими Стрільцями в кількох випадках. Але Австрія виступила в обороні Стрільців і тепер вже сього надужитя нема. Тепер вже сама Росія мусить узнати факт істнованя українського війська і їх трактувати як жовнірів.

Коли з'організовано Січових Стрільців, тоді окремим цісарським розпорядженем узнано виразно „Українських

Січових Стрільців” за правильне військо і подано до відомости всім воюючим державам. Нині отже всі держави і Німеччина й Росія й Франція й Англія, а навіть ті держави, що не борються, знають, що є окреме українське військо, а навіть Росія, що не хоче узнати нас за нарід, мусить прийняти до відома що є Українські Січові Стрільці й мусить трактувати їх за військо.

Чи ж вже той сам факт не є для нас важним? Таж через те і Росія мусить з нами числитися.

Навіть, як би наша справа була програна тепер, то само існуванє Січових Стрільців буде якраз предметом нарад на мировій конференції. Бо Росія, коли би виграла, хотіла би метити ся на Стрільцях. Тоді Австрія мусіла би виступити в обороні Січових Стрільців, так як у своїй власній справі, а з нею Німеччина і тоді ніхто не дозволить Росії на морд людей, що з ідеї пішли до борби. І тому вже хоч би ізза того самого українська справа мусить бути порушена на мировій конференції. З тих причин Січові Стрільці — се гордість нашого народа.

Політичні комбінації.

Попередно вже було сказано, що ми опираємо свої надії на живучій силі українського народу. Хоч ми можемо бути слабі, але ми маємо матеріал, маємо 40 мільйонову масу, в котрій є та сила, хоч вона дримає. Але коли прийде час, то той нарід мусить збудити ся з просоня. З початку несміло, а потім чимраз рішучійше піде до борби, а в боротьбі виробляють ся сили, так, як сталь гартується в огни.

Але кождий нарід, що бореть ся, оглядає ся за союзниками. І тому тимбільше ми їх потребуємо. Я вже згадував попередно, що Австрія дала нам змогу утворити українське військо, отже тимсамим вона годить ся і попирає наші змаганя. Виразної заяви, даної урядово від Австрії, ми не маємо. Але находимо сю заяву де инакше. Коли делегати „Союза для визволу України” були в

Туреччині і відбули нараду з міністром заграничних справ Талаат-Бейом, появив ся опісля в турецькій часописи „Жін Тірк” такий урядовий комунікат з тої конференції:

„Міністер заграничних справ Талаат Бей заявив, що Туреччина таксамо, як віденський і берлінський кабінет узнає потребу увільнення України з під російського панованя: на випадок коли би Росію побито, Туреччина обіцяє українському народови поміч у створеню незалежної держави”.

Ся заява міністра заграничних справ вказує, що і Австрія, Німеччина і Туреччина підопруть наші змаганя для створеня незалежної України. Також той факт, що в Австрії виходять українські часописи в українській і німецькій мові і вони все пишуть про незалежну Україну, той факт вказує, що Австрія не має нічого проти сього. Парляментарний посол з Відня Др. Евген Левицький поїхав до Німеччини і там виголошує реферати про самостійність України; відко з того, що й Німеччина годить ся на се.

Крім тих трох держав, заявили ся за самостійністю України: Румунія й Болгарія. Всі ті тепер згадані держави мають свій інтерес в тім, щоби вирвати Росії доступ до Чорного Моря. Як довго Росія буде панувати над Чорним Морем, так довго буде дрожати перед нею Румунія й Болгарія й Туреччина. Хоч Росія удає приятеля Румунії тепер, то в дійсности, коли вона тепер побідить, схоче опісля займати Румунію, а потім Болгарію й зананувати над цілим Балканом! Бо Росії урало ся, що вона муєть панувати над цілим світом і тому вона нікого не пощадила би.

Щоби отже ослабити Росію, згадані держави будуть поспирати справу самостійної України. Се кождий знає, що Росія живе соками України, бо Україна — се богатий край. Україна дає Росії збіже, вуглє, і тому Росія без України стане слабою державою. Щоби отже ослабити Росію, згадані держави будуть за відорванєм України від Росії. З того

виходить, що ми маємо за собою поважну силу на мировій конференції.

Але скаже дехто, що всі ті надії опирають Українці на с'єм, що Австрія й Німеччина виграють війну. А тимчасом американські часописи цілою силою хотіли би погрому Німеччини, а деякі навіть ворожать розбір Австрії. Одно є певне: що навіть, коли би Німеччина зістала побита, то вона буде сильною. А що до Австрії — то ще так зле не є. Австрія сама собою є сильна держава, а коли би навіть програла війну, то її не розберуть. Не допустить до сього Англія, бо тоді альшейські німецькі краї припали би Німеччині і Німеччина ще зросла би в силу і ще більше загрозувала би Англії.

Найгірше вийшла би на тім Англія тому, бо Німеччина мала би приступ до Середземного моря, а через Суецький канал дорогу до Індій. Тоді твердня на Середземнім Морі, в Іспанії, Гібральтар, який є в руках Англії стратив би значіне, а Німеччина через Трієст мала би просту дорогу до найважнійшої англійської колонії. Отже навіть, коли би Австрія програла, то вона буде існувати і тоді вона попре справу України, хоч би лише для того, щоби недопустити Росії до надзвичайного розросту.

Не треба думати, що побита держава вже нічого не значить. Перша річ, що тоді всі воюючі держави будуть ослаблені і тому всі будуть склонні до згоди. А що й побиті держави мають на мирових переговорах значіне, вказує історія Франції, яка по війні з Німеччиною 1870—1 року цілком була розбита і Німці заняли були навіть Париж, мимо сього вона дуже мало що стратила, а Росія побита у війні Японією, майже нічого не стратила. Тому навіть побита Австрія, а з нею Німеччина й Туреччина й інші держави будуть видвигати справу української держави для ослаблення Росії. Побита Австрія не хотіла би мати побіч себе сильного ворога, а воліла би мати слабу державу, так звану державу для заборона

(„Пуфферштаат”), по середині між собою й Росією і з тою державою могла би жити в союзі.

За самостійною Україною була би й Туреччина щоб позбутися сусідства Росії з над Чорного Моря, далше Румунія й Болгарія, бо їм Росія загрожує на Балкані. Нема сумніву, що **Норвегія й Швеція** у власнім інтересі будуть також на мпровій конференції за Україною.

Побіда Австрії й Німеччини

значно улекнула би справу вільної України. Розуміється тоді, коли би ся побіда була цілковитим поразенєм Росії. Тоді може заходити така можливість:

або

Україна буде самостійною як держава для заборона (Пуфферштаат).

або

Україна буде мати автономію і буде прилучена до Австрії, як нинішня Угорщина.

В обох випадках буде се вільна Україна зі своїм соймом, чи парламентом, а з тим ми вже дамо собі раду. Для початкової держави все є корисно опирати ся о якусь сильну державу, щоби мож боронити ся спільно перед нападом ворога. На таким союзі ліпше вийшла Угорщина, ніж як би була самостійна, бо вона в злуці з Австрією становить силу. А нам розходить ся перед всім о виратуванє свого народу з московської неволі і тому кожде звільненє кайданів є для нас великим здобутком.

Не виключена також і ся можливість, що лише кілька губерній, чи одна губернія може бути прилучена до Австрії, як австрійська провінція. Тоді ми також знаємо, що в тій провінції буде конституція, така, як є в прочих краях Австрії, і ми тоді без порівняня будемо сильніші, бо ми вже в Австрії жили і перейшли тяжку борбу за наше істнованє і тими дотеперішніми здобутками ми будемо вміти покористуватись.

Таке прилученє кількох губерній до Австрії можливе також лише по розбитю Росії. А розбита Росія мусить дати конституцію своїм народам, бо інакше мала би революцію. Тоді ся конституція мусить обняти і український нарід, бо Росія буде бояти ся політичної гравітації (прихильности) Українців в сторону Австрії. Тому Росія в своїм інтересі буде мусіла заперестати гнобити Українців.

Заключенє.

На кождий випадок ми, Українці, можемо на теперішній війні лише зискати. Те, що Росія тепер бієть ся в Галичині, вказує на се, що вона хоче на будуче підготувати собі ґрунт, а тепер вона кожної хвилі може бути приневолена забрати ся з Галичини. Рівночасно се є ще один доказ, що Росія нас не пощадить на випадок, коли би виграла і тому вже сей факт каже нам, що ми ніяк не можемо йти на компроміси з Росією. Коли Росія не додержала слова зглядом Фінляндії й Польщі, то не помилює вона й нас, тим більше, що навіть нічого нам не обіцяла. А хто хотів би думати, що Росія по цілковитій виграній дасть конституцію, той грубо помиляється. Сильна Росія ніколи не дасть конституції своїм народам, а дасть лише тоді, як буде мусіла, а буде мусіла тоді, як буде розбита. Для нас одинокє бажанє й стремління: цілковитий погром російського царату.

Колі би дійсно виграла Росія, тоді не лише ми самі опинили би ся в єї неволи, але таксамо під єї ярмом політично-мілітарним стогнала би й Німеччина, Франція й Англія, ну — зовсім природно, що й Австрія, Болгарія, Румунія і всі інші сусіди Росії. І тому до побіди Росії не може допустити ціла Європа й цілий цивілізований сьвіт, бо інакше царський кнут зананував би над всіми.

А добровільно в ярмо ніхто чейже не схоче влізти.

З того всього можемо заключати, що близький час і хвиля недалека, що розкують ся заковані люди з російської тюрми; тоді домовина розкриєть ся і з під неї

встане Україна.

*

*

*

Після всіх даних мирового конференція мусить радити над нашою справою і з тою хвилею українське питання стане питанням світової політики. А на нас тяжить обовязок розвинути енергію і зі здвосним запалом взяти ся до праці над нами самими. Тільки зі сильними числить ся світ і ту силу ми мусимо створити.

Поклищо нам треба **бути солідарними і бути готовими**. Солідарність, се буде наша сила в Америці. В межичасі ми нічого більше не зможемо тут витворити, лише можемо злучити ся в одну сильну українську громаду, **приготовити ся до українського сойму**, а коли скінчить ся війна, скликати його і енергічно поперти наші домаганя в американським правительстві. Нехай побіч європейських держав заговорить про українську справу і Вашингтон. Коли се станеть ся, то американські Українці сповнять свій обовязок зглядом рідного краю. З вірою в перемогу, надією на красну долю йдём

все вперед, всі враз!

Становище канадійських Українців.

Ідеал визволення України обєднує нині всіх Українців на цілм світі. Політична орієнтація вказує, що ми є зрілим народом. Ми не пішли на компроміси з відвічним нашим ворогом, але перед цілм світом ясно ставимо нашу справу. **Се є доназом, що ми є зрілим народом, бо і ціль і становище наше однакове.** Ми всі свідомі сього, що лише витривалостію в боротьбі і праці здобудемо собі волю.

Одного нам бракує, а то внутрішньої згоди. Ми часом забуваємо, що ми маємо дивитися на ідею і не прив'язувати тої ідеї до людей. Може бути, що якийсь чоловік нам не милій, але як він чесний і голосить сю ідею, то єї змагання треба поєрти. А ми часто забуваємо на се і не раз на тлі особистих справ творимо непорозуміння або навіть партії. В теперішнім часі на се треба забути, а йти разом, до єдиної цілі. Такий договір для нашої внутрішньої політики повинен бути і в Злучених Державах і в Канаді. Коли ми се досягнемо, то тоді всі ми будемо творити одну непереможну силу.

Перед світом одначе ми на щастє, йдемо разом. Коли становище Українців в Злучених Державах легке, бо вони тут знаходяться в неутральній державі, то **далено тяжше є становище канадійських Українців**. Канада належна до Англії, котра хвилево злучилася з Росією. І хоч канадійські Українці, як льояльні горожани Великої Британії, не мають причини виступати проти своєї держави, то одначе їх болять се, що принадково Англія тримає з Росією. Але ся приязнь не потриває довго. Коли би прийшло до війни між Англією і Росією, тоді всякі жалі до Великої Британії не будуть мати місця між канадійськими Українцями.

Хоч становище Канадійців не таке легке, як Американців, мимо сього, канадійські Українці держать ся так, як пристало Українцям і льояльним горожанам Великої Британії. Се також вказує на політичну зрілість наших земляків в Канаді.

Коли Українці в Злучених Державах можуть і повинні заінтересувати нашою справою Вашингтон, то щось подібного можуть також зробити канадійські Українці.

Ми знаємо, що Канада багато завдячує нашому народови. Безлюдні простори західної Канади були би до нині пустими, коли би їх не сколонїзували наші люди. Та праця, яку Українці вложили в канадійську землю, повинна оплатити ся не лише матеріально але й політично. Бо коли ми даємо якійсь державі і працю й податки й

все, що дає кожний горожанин, то ми можемо домагатись для себе охорони від тої держави.

Так було в Австрії, де ми домагались оборони наших народних інтересів в Галичині й Буковині, а в австрійсько-угорських делегаціях домагали ся наші репрезентанти деяких полекки для нашого народу в Росії.

Подібне право до жадання оборони українських інтересів мають і канадійські Українці. Оттава й Лондон повинні в імя людськості виступити в обороні поневоленних народів — і в своїм власнім інтересі. Розбите Росії є таксамо інтерес Англії як і інших держав. Бо варварство не сьміє панувати над сьвітом.

Нехай отже всім Українцям на цілім сьвіті присьвічує одна спільна ціль і ся спільна ціль нехай їх побуджує до праці для визволення Вітчизни.

Нью Йорк, дня 1. лютого 1915.

Др. Семен Демидчук.

STYSLOWSKY
ANDREJ

STYSLOWSKY
ANDREJ

